

De nesples, nescles, nespres, nespros, nispros i micacos

BERNAT OLIVER I MAJÓ

La nostra llengua normativa, de la mateixa manera que en francès, italià i castellà, presenta una estranya coincidència terminològica per a dues realitats clarament distingibles, dues fruites d'aspecte, gust i fins i tot temporada diferents. Em refereixo al fruit de *Mespilus germanica*, en català *nespla* (sembla que aquest és el mot més antic) o *nespra*, una fruita de tardor, rodona, marronosa, badada de l'extrem com si hagués esclatat, que es deixa madurar envoltada de palla i que es menja a l'hivern; i al fruit de *Eriobotrya japonica*, en català *nespra del Japó* o simplement *nespra*, una fruita de primavera, lleugerament ovalada, de pell llisa i acarabassada, que es menja directament i que té tres pinyols grossos que deixen poc marge per a la carn, dolça però una mica aspra.

Per a entendre aquesta coincidència terminològica, cal tenir en compte que en un cas parlem d'una fruita autòctona, sembla que ja apreciada pels romans, cosa que explica que en català i en italià tinguem un mateix refrany, que hem de creure d'origen llatí: «amb el temps i la palla maduren les nesples» (DCVB, s.v. *nespla*) «Col tempo e con la paglia maturano le nespole» (*Lo Zingarelli*, s.v. *nespol*); mentre que en l'altre cas es tracta d'un arbre de la fruita d'origen oriental introduït a partir del segle XVIII o XIX com a arbre de jardí. Sembla que en aquell moment es devia veure una clara similitud entre els dos arbres (més que entre els dos fruits, ben diferents), sobretot per les fulles i les flors (de fet, tots dos són rosàcies), i per això el nouvingut fou anomenat *nesprer del Japó*, d'una manera semblant a la *figa de moro*, al *blat de moro*, al *gall dindi*, etc.

Ara bé, si un arbre es conrea com a fruiter, hom espera que s'assembla als homònims amb el fruit. Això va fer que de seguida se cercués la manera de diferenciar-los, i en la llengua col·loquial actual, com a mínim del món rural, no crec que

enlloc tinguin el mateix terme per a les dues fruites. Tan cert és que per a designar la nespra del Japó hi ha una gran diversitat de formes, que recullen els diccionaris descriptius (DCVB i DECat [el *Diccionari descriptiu de la llengua catalana*, en elaboració, no recull encara aquesta veu]): *nespro* (masculinitzant la forma, amb la variant per ultracorrecció *nespre*), forma general al Maresme¹; *nispro* (amb la *i* per influència de la forma castellana *níspero*); *níspol*, *níspola* i *níspolo* (al sud de València, amb una clara interferència del castellà *níspola*), etc. En algunes contrades aïllades han adoptat el terme japonès. És el cas de Badalona, on l'anomenen *micaco* (recollit per Fabra i per les reedicions del diccionari normatiu), i de Canet de Mar, on en diuen *nicaco*.

Però la cosa no queda aquí, perquè, al Maresme, la nespla l'anomenem *nescla*, forma que és absolutament generalitzada i l'única coneguda, com a mínim entre els pagesos. De fet, si els comentos que alguns diccionaris confonen les *nescles* amb els *nespros*, els sembla tan estrany com si els diguessis que confonen les llimones amb les peres. Se sorprenden perquè diuen que són coses molt diferents, i la veritat és que tenen raó.

No crec que expressi una opinió solament personal si dic que la norma hauria de donar una fórmula per a diferenciar dues realitats que la parla comuna diferencia des de fa molt temps². Perquè amb aquesta gran confusió la gent al final ja no sap què dir. Encara que la solució és fàcil: que ho diguin com tota la vida, com ho deien els avis. ♦

1. Una amiga, la poetessa Teresa d'Arenys, que ha viscut a la Terra Alta, em diu que en aquelles contrades diferencien entre la *nespra*, fruita que ve a l'hivern semblant a la serva, i el *nespro* (o *nespro del Japó*), que ve al temps de les cireres.
2. Josep Ruaiç, en l'utilíssim *Diccionari auxiliar* (Moià, 1996, pp. 349-350), proposa d'usar la forma *nespla* per a la fruita europea i *nespra* per a la fruita d'origen oriental.

